
Ministerstwo Gospodarki
DEPARTAMENT ANALIZ I PROGNOZ

Warszawa, 5 grudnia 2008 r.

Ocena aktualnej sytuacji w handlu zagranicznym po trzech kw. 2008 r. oraz prognoza na rok 2008 i 2009 w kontekście zagrożeń kryzysowych.

1. Obroty towarowe – ogółem

- Wartość eksportu w okresie 3 kwartałów 2008 r. wyniosła blisko 87,8 mld Euro i okazała się o 17,7% wyższa niż w analogicznym okresie ub.r. Równocześnie import wzrósł o 19,9%, do poziomu ok. 104,9 mld Euro. W rezultacie, deficyt wymiany towarowej pogłębił się o ponad 4,2 mld Euro do poziomu ponad 17,1 mld Euro.
- Osiągnięte w analizowanym okresie tempo wzrostu eksportu okazało się o 1,5 pkt. szybsze niż po 8 miesiącach br. – co wskazuje na znaczne przyśpieszenie eksportowe we wrześniu, a zarazem o prawie 2 pkt. szybsze niż w całym roku poprzednim, kiedy to odnotowano wzrost o 15,8%. Jednocześnie tempo wzrostu importu okazało się o 1 pkt. szybsze niż po 8 miesiącach br., a zarazem stosunkowo nieznacznie (tj. o 0,4 pkt.) szybsze niż w roku ubiegłym, co wskazuje na umiarkowane przyśpieszenie importowe w ostatnim czasie.
- Należy jednocześnie zauważyć, że tempo wzrostu eksportu za 3 kwartały br. okazało się porównywalne, a nawet nieco szybsze (tj. o 0,8 pkt.) od średniorocznego tempa wzrostu osiągniętego w okresie minionych 7 lat. Natomiast wzrost importu we wspomnianym okresie okazał się wyraźnie, tj. aż o ponad 7 pkt. szybszy od średniorocznego tempa jego wzrostu w latach 2001-2007.
- Powyższe dane wskazują na dalsze **utrzymywanie się dotychczasowych, zarówno długo-, jak i średniofalowych trendów dynamicznego wzrostu eksportu, przy równoczesnym wyraźnym przyśpieszeniu importowym** obserwowanym w ostatnich trzech latach. Przyśpieszenie to wpłynęło na znaczne pogłębienie deficytu obrotów towarowych (z 12,9 mld Euro w roku 2006 do 18,6 mld Euro w roku 2007 oraz do przewidywanego na koniec br. poziomu ok. 23 mld Euro).
- **Wzrost deficytu w jego wymiarze bezwzględny nie oznacza pogarszania stanu zrównoważenia polskich obrotów towarowych.** Uległ on w minionych 7 latach 3-krotnej poprawie. Wskaźnik zrównoważenia – mierzony relacją salda obrotów do eksportu ulega od szeregu lat systematycznej poprawie (z poziomu -0,54 w roku 2000 do -0,18 w roku 2007), jakkolwiek w okresie 3 kwartałów br. nastąpiło jego niewielkie pogorszenie do poziomu -0,19.

2. Obroty towarowe w przekroju geograficznym

Dynamika obrotów w przekroju geograficznym na tle przeciętnej dynamiki obrotów ogółem za okres trzech kwartałów br. była dość zróżnicowana.

- W obrotach z **UE – jako dominującym rynkiem** (77,3% eksportu i blisko 62% importu) eksport zwiększył się (w porównaniu z analogicznym okresem ub.r.) o 14,7%, czyli o 3 pkt. wolniej niż eksport ogółem, ale zarazem nieco szybciej niż import z tego obszaru, który wzrósł o 14,6%, czyli aż o 5,3 pkt. wolniej od przeciętnego tempa wzrostu importu ogółem. Wzrost eksportu do UE okazał się tu wprawdzie o 1 pkt. wolniejszy niż w całym roku 2007, ale jednocześnie nastąpiło zniwelowanie ubiegłorocznego (sięgającego 4,4 pkt.) wyprzedzenia importowego w stosunku do eksportu. Sytuacja ta może być postrzegana jako istotna pozytywna zmiana jakościowa w zakresie równoważenia polskich obrotów w ramach wspólnego rynku i tym samym umacniania eksportowej pozycji Polski na tym rynku. Najbardziej znaczący wpływ na tę pozytywną zmianę miało wyprzedzenie eksportowe (w stosunku do importu) w obrotach z Francją i Wlk. Brytanią (o ok. 7 pkt.), a także wyraźne złagodzenie niekorzystnego dystansu między tempem wzrostu eksportu a importu w obrotach z Niemcami (z ponad 9 pkt. w roku 2007 do niespełna 3 pkt. po trzech kwartałach br.).
- W obrotach z **pozaunijnymi krajami rozwiniętymi**, na które przypadało 5,2% ogólnego eksportu i 7,3% importu, odnotowano z jednej strony – w przypadku krajów **EFTA** – bardzo dynamiczny wzrost importu (o 40%), przy relatywnie słabym wzroście eksportu (o 8,5%), z drugiej natomiast – w przypadku **pozostałych krajów wysoko rozwiniętych** (m.in. USA, Kanady, Japonii) – relatywnie wysokie i porównywalne po obu stronach tempo wzrostu obrotów (wzrost eksportu o 19,5% i importu o 19,9%).
- Obroty z pozostałymi **krajami relatywnie słabiej rozwiniętymi i rozwijającymi się**, na które przypada aktualnie ok. 17,5% ogólnego eksportu i 30,7% importu, wzrosły o wiele szybciej niż przeciętnie (o 34,5% w eksporcie i o 30,6% po stronie importu). Pomimo widocznego przyśpieszenia eksportowego w relacji do tempa wzrostu importu, bardzo wysoki wyjściowy poziom importu sprawia, że deficyt wymiany z tymi rynkami po trzech kwartałach pogłębił się o ponad 3,6 mld Euro do poziomu blisko 16,9 mld Euro, czyli poziomu stanowiącego prawie 99% ogólnego deficytu polskich obrotów towarowych.
- W wyżej wymienionej całościowo grupie rynków dominujący udział w eksporcie i mniejszościowy w imporcie mają kraje **WNP, na które przypada aktualnie prawie 10,8% ogólnego eksportu i blisko 13% importu**. W obrotach z tym ugrupowaniem należy odnotować znaczące przyśpieszenie eksportowe, zarówno w porównaniu z rokiem ubiegłym, jak i w porównaniu z przeciętnym tempem wzrostu eksportu (wzrost eksportu o blisko 30% okazał się o ponad 12 pkt. szybszy niż przeciętnie oraz o ponad 6 pkt. szybszy niż w roku 2007) równocześnie nastąpiło tu niewspółmiernie większe przyśpieszenie importowe. Tempo wzrostu importu z tego kierunku po trzech kwartałach (42,3%) okazało się ponad dwukrotnie wyższe od przeciętnego tempa wzrostu importu ogółem oraz 5-krotnie szybsze niż odnotowano w obrotach z tym ugrupowaniem w ub.r. Zaważył na tym notowany od początku br. szczególnie dynamiczny wzrost cen surowców energetycznych importowanych z Rosji (cena ropy Urals wzrosła z 92 USD/bar. w styczniu do rekordowego poziomu ok. 140 USD/bar. w dn. 11 lipca br.), co przełożyło się na pogłębienie deficytu w obrotach z WNP o blisko 1,9 mld Euro (do poziomu ponad 4,1 mld Euro), w tym z samą Rosją – o ponad 1,9 mld Euro (do poziomu blisko 6 mld Euro).

- W obrotach z bardzo liczną grupą **pozostałych krajów, zaliczanych umownie do rozwijających się, obejmującą m.in. trzy duże rynki wschodzące (Chiny, Indie i Brazylię)** odnotowano bardzo dynamiczne przyspieszenie eksportowe. Tempo wzrostu eksportu za okres trzech kwartałów br. (42,6%) okazało się tu ok. 2,5-krotnie wyższe od przeciętnego wzrostu eksportu ogółem i zarazem blisko 2-krotnie szybsze niż po stronie importu z tej grupy rynków. Pozwoliło to na pewne wyhamowanie bardzo dynamicznego dotychczas wzrostu deficytu w obrotach z tymi rynkami, a w szczególności z Chinami. Mimo to, ze względu na bardzo wysoki wyjściowy poziom importu deficyt obrotów pogłębił się tu o ponad 1,7 mld Euro do poziomu ponad 12,7 mld Euro. Zdecydował o tym wzrost deficytu w obrotach z Chinami (o blisko 1,8 mld Euro) do poziomu ok. 7,3 mld Euro, czyli stanowiącego prawie 43% ogólnego deficytu polskich obrotów towarowych za okres trzech kwartałów br.

3. Obroty w przekroju towarowym

3.1. Najpoważniejszy wpływ na generalnie korzystną sytuację w polskim handlu po trzech kwartałach br., zwłaszcza z punktu widzenia stanu zrównoważenia wymiany, miały zmiany obrotów w trzech największych grupach towarowych, a mianowicie:

- **wyrobów przemysłu elektromaszynowego** (43% ogólnego eksportu i 38% importu), gdzie eksport zwiększył się o blisko 22%, czyli o ponad 4 pkt. szybciej niż przeciętnie i o 1,5 pkt. szybciej niż import. Pozwoliło to na stabilizację relatywnie niewielkiego (w stosunku do skali obrotów) deficytu w tej grupie towarowej na poziomie ok. 2,1 mld Euro. Odnotowane za okres trzech kw. tempo wzrostu eksportu w tej grupie okazało się zarazem o 4,5 pkt. szybsze niż w roku 2007, co przy uwzględnieniu niezbyt korzystnych, zarówno wewnętrznych jak i koniunkturalnych, uwarunkowań eksportowych obserwowanych w br., może świadczyć o stosunkowo silnej kondycji eksportowej tego sektora przemysłu,
- **wyrobów metalurgicznych** (ponad 13,7% eksportu i 11,8% importu), których eksport wzrósł nieco szybciej (o prawie 1 pkt.) niż eksport ogółem, a zarazem blisko 3-krotnie szybciej niż import. Zaowocowało to bardzo wyraźną redukcją deficytu wymiany w tej grupie towarowej (o ponad 1 mld Euro, do poziomu niespełna 0,3 mld Euro),
- **wyrobów przemysłu chemicznego** (blisko 12% ogólnego eksportu i ponad 16% importu), których eksport wzrósł o 20,6%. W porównaniu z ub.r. tempo wzrostu eksportu tych wyrobów uległo przyspieszeniu o 2 pkt., podobnie jak po stronie importu. Z uwagi na tradycyjnie wysoki import w tej grupie towarowej, ponad 1,5-krotnie wyższy od eksportu, wspomniane przyspieszenie eksportowe nie powstrzymało długotrwałej tendencji do narastania deficytu (wzrósł on o blisko 0,6 mld Euro) jakkolwiek pozwoliło na jej złagodzenie.

3.2. Równocześnie jednak w niektórych grupach towarowych wystąpiły i/lub utrwały się pewne zjawiska lub tendencje negatywne, a w szczególności:

- w grupie **produktów mineralnych**, gdzie pomimo dynamicznego wzrostu eksportu (o 30%, po jego spadku o blisko 2% w roku 2007), jego przyrost w wymiarze bezwzględny okazał się niewspółmiernie niski w porównaniu z dynamicznym wzrostem importu (przyspieszenie tempa wzrostu z 14% w roku 2007 do 52% w ciągu trzech kwartałów br.). W rezultacie deficyt obrotów w tej grupie towarowej uległ drastycznemu pogłębieniu o blisko 3,9 mld Euro do poziomu ponad 9,9 mld Euro. Jak już wspomniano wcześniej, był to skutek rekordowych cen ropy w analizowanym okresie (aktualny poziom tych cen jest blisko 3-krotnie niższy od rekordowego poziomu z połowy lipca br.),

- w grupie **towarów rolno spożywczych**, gdzie notowana w roku ubiegłym niekorzystna dysproporcja między tempem wzrostu eksportu (17,6%) i importu (24,4%) uległa w ciągu trzech kwartałów br. pogłębieniu na skutek spowolnienia wzrostu eksportu (do 14%), podczas gdy tempo wzrostu importu utrzymało się na ubiegłorocznym poziomie a nawet nieco przyspieszyło (do 24,7%). W rezultacie, nadwyżka w obrotach tymi towarami (w skali trzech kwartałów) uległa redukcji o blisko 400 mln Euro do nieco ponad 1,2 mld Euro. Zaważyło na tym spowolnienie w eksporcie mięsa surowego oraz warzyw i owoców na rynki wschodnie (Rosji, Ukrainy i Białorusi),
- w grupie **wyrobów przemysłu lekkiego**, głównie tekstyliów, gdzie relatywnie niski wzrost eksportu w roku 2007 (o 8,5%, wobec 12,1% po stronie importu) przekształcił się w br. w jego spadek (o 1,4%), przy wzroście importu o blisko 7%. Skutkowało to postępującym pogłębieniem deficytu obrotów w tej grupie towarowej, który (w skali 3 kwartałów) pogłębił się o ponad 300 mln Euro, do ponad 1,7 mld Euro.

4. Przewidywane wyniki obrotów towarowych za rok 2008

Prognoza obrotów towarowych na 2008 rok w cenach bieżących w Euro (opracowana przez DAP MG na początku br.) zakładała:

- **wzrost eksportu o 12%,**
- **wzrost importu o 13,5%.**

Po uwzględnieniu danych ostatecznych GUS o obrotach za 2007 r. (eksport w wysokości ponad 101,8 mld Euro oraz import w wysokości niespełna 120,5 mld Euro), oznacza to wzrost obrotów w roku 2008 do poziomu:

- **po stronie eksportu** ok. 114 mld Euro,
- **po stronie importu** ok. 137 mld Euro i w rezultacie
- **deficyt w wysokości** ok. 23 mld Euro, o 4,4 mld Euro wyższy niż w 2007 r.

Biorąc pod uwagę:

- z jednej strony, że tempo wzrostu obrotów towarowych po obu stronach znacząco wyprzedza prognozowane średnioroczne tempo ich wzrostu (o 5,7 pkt. w eksporcie oraz o 6,4 pkt. po stronie importu),
- z drugiej natomiast przewidywane w IV kw., silniejsze niż obserwowane dotychczas, skutki kryzysu finansowego w postaci dekonjunkury na głównych rynkach, zwłaszcza w Niemczech, i ich zwiększone przełożenie na poziom polskich obrotów towarowych, zwłaszcza po stronie eksportu (jakkolwiek ze względu na relatywnie wysoką elastyczność importową polskiego eksportu, należy oczekiwać także obniżenie dynamiki importu),

ocenia się, że powyższa prognoza nadal zachowuje swoją aktualność.

5. Prognoza obrotów towarowych na rok 2009

Biorąc pod uwagę:

- coraz wyraźniejszy destruktywny wpływ kryzysu finansowego na wzrost gospodarczy oraz popyt wewnętrzny na wszystkich najważniejszych polskich rynkach eksportowych, zwłaszcza głównych rynkach unijnych, w tym niemieckim,
- pogorszenie dotychczasowych prognoz wzrostu gospodarczego w Polsce oraz przewidywane pogorszenie warunków zewnętrznego finansowania działalności gospodarczej w tym proeksportowej,
- przewidywane obniżenie absorpcji BIZ

ocenia się, że **dotychczasowe tempo wzrostu eksportu ulegnie znacznemu spowolnieniu.**

- Skalę tego spowolnienia może jednak zmniejszyć w znaczącym stopniu prawdopodobna poprawa uwarunkowań kursowych oraz kosztowo cenowych eksportu (nominalne osłabienie złotego i spowolnienie wzrostu a nawet pewien spadek realnych jednostkowych kosztów pracy, wpłynęłoby na poprawę rentowności sprzedaży eksportowej i poszerzało margines konkurencyjności cenowej polskich towarów w stosunku do droższych towarów zachodnich, co pozwoliłoby złagodzić skutki załamania popytu na rynkach zagranicznych, zwłaszcza unijnych).
- Przewidywane spowolnienie gospodarcze, w tym tempa wzrostu produkcji sprzedanej przemysłu, przy relatywnie wysokiej elastyczności importowej polskiej gospodarki i eksportu przełoży się także na spowolnienie importowe. Zaważy na tym także w znacznej mierze spadek cen surowców, zwłaszcza energetycznych oraz spowolnienie napływu BIZ.

Uwzględniając powyższe uwarunkowania zewnętrzne i wewnętrzne przewiduje się **spowolnienie tempa wzrostu obrotów w stosunku do poziomu z br., przy czym wyprzedzenie wzrostu importu względem eksportu ulegnie znacznemu złagodzeniu.**

W rezultacie, na 2009 rok zakłada się następujące tempo wzrostu obrotów (w cenach bieżących, w Euro):

- **wzrost eksportu o ok. 7%, do poziomu ok. 122 mld Euro,**
- **wzrost importu o ok. 7,3%, do poziomu ok. 147 mld Euro i tym samym**
- **deficyt w wysokości ok. 25 mld euro, czyli o 2 mld Euro głębszy od przewidywanego jego poziomu w 2008 r.**